

NEBEŠTÍ HUDEBNÍCI

Hans-Werner Schroeder

Když procházíme různá středověká znázornění nadsmyslových bytostí, narážíme velmi často ještě na jeden obraz: andělé hrající na hudební nástroje. Na tento obraz nebeských muzikantů navazuje protestantský teolog Karl Barth v jednom pozoruhodném vyjádření, když říká: „Představím-li si, co asi andělé hrají v Boží přítomnosti, pak mě napadá jedině *Bach*. Když ovšem hrají *sobě navzájem*, pak je to určitě *Mozart*!“ Máme před sebou v obraze hudbu provozujících andělů - tak jako v obraze křídel a očí - nějaký poukaz k duchovní skutečnosti?

Zkusme si vybavit naše silné hudební zážitky: Koncertní síň je naplněna; postupně utichá šum, přichází ticho. Pak první takty symfonie: A pokud se jedná o významné hudební dílo, můžeme velmi brzo zažít, jak jsou všichni posluchači uchopeni silou, která do pozemské oblasti zaznívá odjinud.

Neboť hudba na Zemi v přírodě neexistuje. Tu mohou vytvořit svým konáním pouze lidé. Mohou ji nechat zjevit se v pozemském světě, sama ale pozemská není. Na dobrých koncertech můžeme vždy zažít, jak se nebe jakoby zdvíhá a otvírá nad posluchači a do pozemského prostoru proniká duchovní tvůrčí element přijímaný do lidských duší. Do pozemského světa tu zní něco mocně duchovně působící: něco pro lidské duše harmonizující, hojivé a uklidňující, ale také probouzející, posilující, rozechvívající. To, co zde působí, dokáže uchopit, spojit a prodchnout celá lidská společenství. Mnoho lidí zde bezprostředně čerpá duchovní podněty a duševní potravu. Co by bylo dnešní lidstvo a naše kultura bez hudby!

Vidíme, že správně chápaná a prožívaná hudba není jen krásným zdáním, estetickou nadstavbou zbytného kulturního úsilí. Je lidmi dosahovaným a zprostředkovaným zjevením duchovní tvůrčí síly. A takovou ji můžeme zažít. Díky hudbě můžeme tušit, jak duchovní tvůrčí síly působí stále do našeho světa, jak světové síly harmonicky i disonančně, v napětí i v jeho vyrovnávání, zaznívají do pozemského dění a tímto zněním je utvářejí a podněcují.

Obrazem toho je hrající anděl: Z andělského světa trvale „znějí“ tvůrčí podněty do světa a lidských duší. Výše uvedená poznámka Karla Bartha je v tomto ohledu upozorněním na šíři a rozmanitost těchto impulsů. Můžeme si anděly představit jako neustále činné hudebníky v orchestru, jenom od nich nevycházejí *tóny*, ale *síly*, které spolu ovšem také navzájem ladí jako zvuky v symfonii. Přitom stejně jako symfonie „rozechvívají“ pozemský svět a lidskou duši a uvádějí je do vnitřního pohybu. Tito hudebníci však hrají pod taktovkou tajemného dirigenta, který to celé řídí podle partitury skladby známé pouze v nebi. Anebo - kdo ví - třeba vznikají i stále nové skladby, které na konci světa společně zazní v mohutném hudebním díle završujícím pozemský vývoj. A možná, že by se mohly i zvuky a melodie, které vzejdou z lidského úsilí a práce, jednou připojit k úplné kosmické symfonii?

Jeden nebeský hudební nástroj vystupuje v Novém zákoně významně do popředí: polnice. „Za zvuku polnic...“ - proběhne vzkříšení mrtvých a poslední soud, jak to líčí apoštol Pavel. Pak tu máme sedm polnic Apokalypsy, na které troubí andělé, aby ohlásili další epochu pozemského vývoje. Také zde není samozřejmě míněn fyzický hudební nástroj, zevní zvuk - jako by se na nebi měl zjevit anděl s polnicí v ruce. Místo toho si musíme zevní vyjádření přeložit zpět do vnitřního zážitku. Pak můžeme najít skutečný obsah obrazu. Zvuk polnice může být i ve vnějším prožívání silným a působivým zážitkem, uchopujícím a rozechvívajícím samotnou nejvnitřnější podstatu posluchače. Tak vycházejí ve svůj čas z andělského světa také impulsy a síly, které uchopují niternost pozemského světa a působí na ni - jako polnice ozvučující pozemské dějiny. Nejmocnější z jejich tónů pak zazní na konci pozemského vývoje, kdy budou Země i lidstvo vedeni do nových oblastí bytí. To bude vyžadovat nejsilnější působení andělského světa do pozemského dění. Obrazem pro takovou situaci může být pouze polnice, ne třeba housle nebo flétna. Těmito nástroji by se mohlo vyjádřit zase jiné duchovní působení.

K obrazu andělů hudebníků patří ještě jeden podstatný aspekt. Dotýká se naší schopnosti vnímat svět různě přes různé smysly, především skrze sluch a zrak. Různé smyslové vjemy se dotýkají našeho nitra různým způsobem. Viděné pro mě v zásadě zůstává stále něčím vnějším, ovšem slyšené vstupuje tak říkajíc „do mě samého“, proniká hlouběji do nitra. Odrazem toho je i skutečnost, že sluchový orgán není na rozdíl od oka založen na povrchu těla, ale vzniká hluboko uvnitř hlavy.

Na hlubší, niterněji do duše pronikající síle zvuku a tónů spočívá kromě hudby i působení lidské řeči. Když se tedy andělé znázorňují jako hudebníci a ne třeba jako malíři, můžeme v tom vidět i následující poukaz: Nejde tu o síly, které by na člověka působily zvenku, nýbrž o vlivy, které podobně jako nálady, volní podněty nebo inspirace působí v *jeho nitru*. Také v zevních světových událostech nepůsobí zevně, ale zevnitř.

Následující Goethovy verše o Bohu platí přirozeně i pro působení andělů:

„Co byl by Bůh, jenž světa vně by stál, a svět jen jako stroj by ovládal!
Je Boha hodno uvnitř světa dlít, jím zevnitř hýbat, v pohyb ten se vlít, by ve všem, co jen vede chtěním svým, byl přítomen svým duchem celistvým.“

přeložil Milan M. Horák

Chápat naši vlastní duši a celý svět jako propojené s nebeským orchestrem a jeho hudbou patří bezesporu k těm nejkrásnějším a zároveň nej- pravdivějším představám, které si o působení andělů můžeme učinit.